

De eerste zuil

Passage uit de eerste zuil van het spiritueel humanisme, openheid en aandacht (Deel 2, hoofdstuk 1, pag. 172-173)

“Goed luisteren is een kunst. Luisteren in primaire zin is iets van het gehoor. Dat is in eerste instantie het fysieke gehoor voor geluiden in de volle breedte, maar in meer specifieke zin ook het luisteren naar wat anderen zeggen. Ik wil je nu om hier nader op in te gaan even meenemen naar de wereld van het westers monnikendom. Meer in het bijzonder de Benedictijnse kloostertraditie met Benedictijnen, Cisterciënzers en Trappisten, en hun vrouwelijke varianten. Een monnik of moniale zit in ieder van ons, op zijn minst sluimerend. Dus wie weet laat je je gezeggen door wat je nu te lezen krijgt. Luister.

Ausculata (of *Obsculata*), Luister!, is het eerste woord van de Regel van Benedictus. Dat is de monnikenregel van Benedictus van Nursia (480-547) die zo'n enorme invloed heeft gehad op het westers monachisme. De hele eerste zin van de proloog, waarin de vader abt in zijn rol als meester zijn monnikszonen en leerlingen aanspreekt, luidt:

“Luister, mijn zoon, naar de richtlijnen van uw meester, en neig het oor van uw hart: aanvaard gewillig de vermaningen van uw liefdevolle vader en breng ze metterdaad ten uitvoer, om zo door de inspanning van uw gehoorzaamheid weer tot Hem terug te keren van wie u zich door de slapheid van de ongehoorzaamheid hebt verwijderd.”¹

Dit citaat doelt op het luisteren in de opgerekte zin van horen én gehoor geven aan, samengebond in dat treffende Nederlandse woord ‘gehoorzaamheid’ waarvan iedereen weet dat het die dubbele lading heeft. Er zitten twee elementen in het bijzonder in dit citaat die we moeten uitlichten omdat ze zo goed passen bij de rest van dit boek.

Ten eerste, het gaat bij luisteren en gehoorzamen niet enkel om het gehoor geven aan opdrachten die van een ander of van buiten komen, maar het gaat ook en wellicht uiteindelijk vooral om het ‘neigen van het oor van je hart’ (*inclina aurem cordis tui*, neig het oor van je hart). Er wordt een appel gedaan op wat er in jouzelf leeft: wat voel je? Hoe komt het bij je binnen? Wat doet het met je? In welke richting word je vanuit jezelf aangespoord? Het gaat om wijsheid die je niet aan anderen ontleent maar om de wijsheid van je eigen hart, of zoals we het aangaven de stem van je geweten. En het is een subtiel proces om daar achter te komen, wat zo mooi wordt weergegeven door het Latijnse ‘*inclinare*’, het neigen. Geen abrupte beweging, maar een voorzichtig aftasten, een subtiel buigen naar je binnenste, een horen van je hart. Het vraagt aandacht om te horen wat daar speelt en het is een zoeken en kiezen, niet altijd zonder struikelen, om wat daar speelt als uitgangspunt voor je handelen te nemen. Naarmate dat meer gebeurt, blijft ‘waarheid’ minder aan de buitenkant, maar wordt die meer geïnternaliseerd in een oneindige spiraalvormige ontwikkelingsgang van het opdoen van indrukken, het verwerken ervan en er in de praktijk een bepaald handelingsgevolg aan geven. Wat van buiten begint, wat jou op het spoor van waarheid zet door te luisteren naar wat anderen zeggen, ga je op den duur en specifiek gekleurd naar de mens die je bent meer als vanzelf doen, *libenter*, ‘gewillig’ in bovenstaande vertaling: graag, met genoegen, waarin ook het Latijnse *liber*, vrij, meeklinkt. Dat sluit weer mooi aan bij het eind van zijn proloog, waar Benedictus niet toevallig het perspectief aanreikt van wat er gebeurt als de waarden en normen van de buitenkant geïnternaliseerd worden. De weg van het heil is aanvankelijk altijd nauw.

“Naarmate men echter voortgang maakt in het monniksleven en in het geloof, verruimt zich het hart en snelt men met een onuitsprekelijke blijde liefde voort langs de weg van Gods geboden.”¹

Dit sluit direct aan bij het tweede punt. (...)”